

Hana Beri

Briten i Brulajtli

Briten i Brulajtli

Hana Beri

Beograd, 2015.

Hana Beri
Briten i Brulajtli

Edicija: SVETSKI TRAGOVI #4

Drugo izdanje

Izdavač: Modesty stripovi,
www.modestystripovi.com

Za izdavača: Jugoslav Gorunović

Urednik: Živojin Tamburić

Prava za ovo izdanje: © Živojin Tamburić

Prava u celini: © Hannah Berry, 2008

Naziv originala: Britten and Brulightly

Autor: Hannah Berry

First published as Britten and Brulightly by Jonathan Cape

Prevod: Vesna Jokanović

Predgovor: Tomislav Čegir

Grafički dizajn: Omnibus, Beograd

Tiraž: 100

Štampa: Romeo print, Beograd

ISBN: 978-86-80306-02-5

SLEDEĆE OSOBE ZASLUŽUJU ZAHVALNOST

NAJDŽEL BOLDVIN, čovek koji me je ohrabrivao da prepravljam i prepravljam dok mi uši nisu prokrvarile, zato što je uvek bio u pravu; EMILI GRAVET, za pronicljivo oko, saosećajno uho i pasulj na tostu; MAMA, TATA i KRIS, za безусловnu (i često nezasluzenu) ljubav i podršku; i svi oni ostali dobri prijatelji koji znaju ko su i koji će mi oprostiti što ih ne pominjem iz straha od slučajnog izostavljanja. Vi ste, svi vi, pohvala čovečanstvu.

STRIP NOIR BRITTEN AND BRULIGHTLY

Kada je 2008. godine objavljena grafička novela *Britten and Brulightly*, debitantsko djelo mlade britanske stripautorice Hannah Berry, mnogobrojni su osvrti naznačili da se pojavilo značajno ime u svijetu devete umjetnosti, upravo zbog činjenice da u stripovnoj građi toga ostvarenja opažamo ne samo raskoš stila, izvedbe i pripovijedanja, već i bogat društveni i kulturno-umjetnički kontekst koji izmiče iz okvira medija stripa. Nema nikakve sumnje da tu grafičku novelu žanrovski možemo odrediti kriminalističkim noirrom i usaglasiti je s njegovim širim tumačenjem. Jer, u *Britten and Brulightly* je vrlo razabirljiva erudicija Hannah Berry. Temeljno možemo uspostaviti poveznice s maticom američkoga noira koji se razgranava u tvrdokuhanom kriminalističkom romanu, ponajviše započetom djelima Dashiella Hammetta i Raymonda Chandlera te, podjednako, i u film noiru od početnoga Malteškoga sokola (*The Maltese Falcon*, John Huston, 1941) preko naglašenih referenci na *Duboki san* (*The Big Sleep*, Howard Hawks, 1946) ili kasnijih žanrovskih

Interpretacija filmskih postupaka

varijanti poput *Kineske četvrti* (*Chinatown*, Roman Polanski, 1974), pa sve do suvremenijih neo-noir djela raznih redatelja.

Sigurno je da Hannah Berry ne zastaje na pukom eklektizmu i prenaglašenom ugledanju na uzore, već tradiciju i naslijeđe tvrdokuhanoga krimića i film noira, kao i neo-noira, sagledava kroz prizmu zasebnoga svjetonazora. Dapače, odabire ona ikonografsku narativnost, središnje likove i motive žanra pa ih autorski interpretira te restrukturira sukladno jeziku stripa. Tako je njena debitantska grafička novela uvjetovana arhetipskom žanrovskom strukturom, pripovijedanjem u prvom licu kroz primjerene unutarnje monologe, zatim junakom profesionalnoga zvanja privatnoga istražitelja pa i bitnim ženskim likom, karakternih obilježjama lofemme fatale i akone i pogibeljnoga djelovanja za samoga junaka. Ne treba zaboraviti ni da je radnja *Britten and Brulightly* smještena u 1940-te godine, dakle početno razdoblje film noira, ali je preusmjerena u britansko okružje i sasvim

Ilustratorsko obrazovanje kao predtekst strip jezika

Kiša kao žanrovski element u postizanju ugođaja

začudno izbjegava tjeskobe Drugoga svjetskoga rata. Ako u odnosu na filmske izvornike razdoblja i žanra zamjetimo da ih obilježava modernistički iskorak iz klasičnih narativnih obrazaca, tada strip Hannah Berry, baš poput niza neo-noir naslova, postaje postmodernističkim uvidom u žanrovske sastavnice.

Kada se osvrće prema samom mediju stripa, ta britanska autorica uglavnom ne korespondira izravno sa odvojcima strip noira nego se usklađuje sa širim svjetskim strip usmjerenjima, ponajviše percipirajući utjecaje francuskih autora, ne zaboravljajući ponegdje ni američke ili kanadske. Pritom i ne nastoji izmaknuti iz naslijeđa obrazovanja ilustratorskoga predznaka, obrazovanja koje obuhvaća i poznavanje slikarskoga. Zbog toga nimalo ne čudi podatak da je ta grafička novela obujma 98 tabloa oslikana u razdoblju duljem od dvije godine, ručnim nanošenjem boje na temeljne obrise tuša, tek uz neznatnu uporabu kompjutorske tehnologije.

Sasvim je sigurno da se privatni istražitelj Fernandez Britten, središnji lik grafičke novele Hannah Berry, razlikuje od ikoničkih žanrovskih figura kakvi su primjerice Sam Spade ili Philip Marlowe. Dok je njih, usprkos teškoćama i opasnostima, ipak

odlikovala vjera da djelovanjem mogu uspostaviti narušenu ravnotežu, Fernandez Britten nikako ne uspijeva ostvariti "uzvišeni cilj da služi čovečanstvu i ispravlja nepravde". Slučajevi su njegove karijere isuviše prizemni i zasnovani na preljubu i bračnim prijevarama, a nada u djelovanje koje bi ostvarilo status iskupljenja tek tinja i gubi se u sve snažnijoj otuđenosti i depresiji. Kao takav, Britten je lik čija egzistencijalnost gotovo da postaje stranom u okružju u kojem obitava i djeluje, što zasigurno svjedoče i česti navodi pogrešnoga tumačenja njegova nacionalna porijekla. No, kako čitavu stripovnu građu percipiramo kroz taj središnji lik nije uputno zanemariti dva izuzetna autorska postupka Hannah Berry kojima se znatno podiže

Dinamika kadriranja

prag retoričnosti i čitateljeve empatije. Da otuđenost i potištenost Fernandez Brittena ne bi izazvali sličan predznak recepcije, Hannah Berry je privatnome istražitelju dodala i kolegu istražitelja Stewarta Brulightlija, koji u duhovitoj autorskoj rekonstrukciji nije čovjek već kesica čaja. I ako nužno čitatelju prepustimo razmatranje vrlo slojevitoga odnosa Brittena i Brulightlija, ne treba zanemariti ni izrazitu dimenziju psihoanalitičkoga pristupa utkanoga kako u samom žanru, tako i u ovoj grafičkoj noveli, kao ni gotovo simboličnu ulogu čaja kao mitskoga znaka društvenoga statusa

britanskoga obojca, pogotovo u razdoblju žrnja Drugoga svjetskog rata. Ta se strip autorica odvažila i minimalističkome postupku neekspresivnosti lica središnjega lika, postupku u kojem manje postaje više, budući u nedostatak ekspresije Brittenovo lice

Noć kao personifikacija egzistencijalne opasnosti

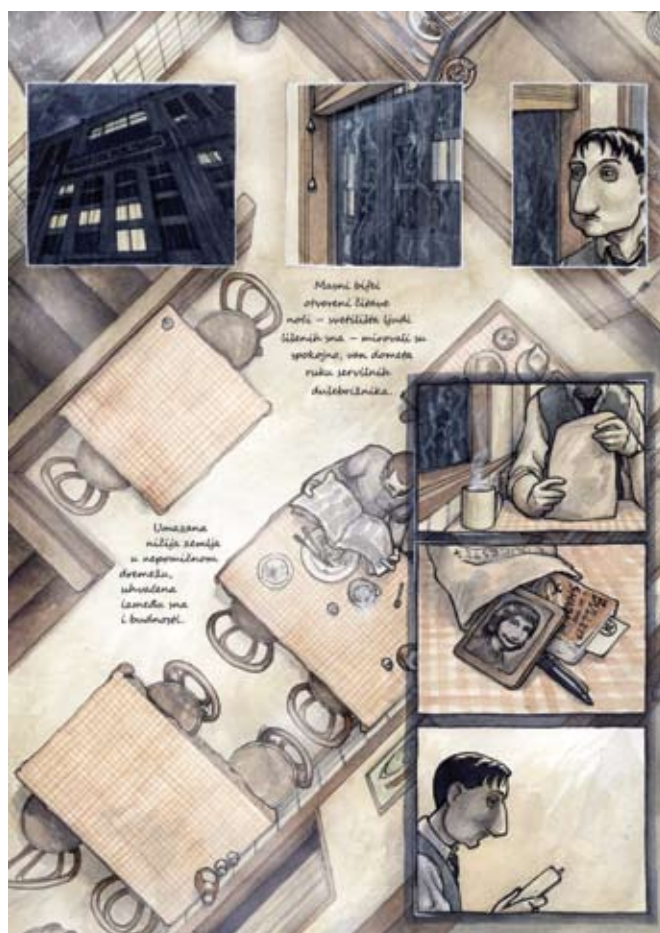
postaje katalizator čitateljevom ulasku u priču, pa on na taj način postaje ne samo svjedokom nego zamalo i sudionikom.

Arhetipska struktura narativnosti za Hannah Berry postaje predtekst u kojem se izbjegava predvidljivost, bremeslučaja iz prošlosti razgranava se kao davni uzrok suvremenim zbivanjima, a razriješenje donosi barem očuvanje moralnoga kodeksa privatnoga istražitelja ako već ne doseže i njegov željeni cilj. Žanrovska prepoznatljivost strukture i postavki nekih likova u sagledavanju grafičke novele Britten i Brulightly je olakotna okolnost čitatelju, primjereni otonac raskošnoj narativnosti u rasponu od okusa tzv. misterije do snažnoga trilera koji izmiče whodunit razmišljanju čisto detekcijskoga žanra očitovanoga prije svega u ranijoj britanskoj kriminalističkoj literaturi. Pa kad Fernandez Britten uz pomoć Brulightliya prihvati riješiti slučaj mogućega umorstva Bernija Kudos, zaručnika Charlotte Maughton, bogate kćeri uspješnoga izdavača, čitatelj uranja u priču

koja rekonstruira noir obrasce, čineći ih istodobno žanrovski bliskima, ali i sasvim individualnim u stvaralačkom pristupu Hannah Berry.

Uz višeslojan i nepredvidljiv zaplet, upravo precizno predočavanje likova, njihova razabirljiva vizualnost i karakterne odrednice većinom bez crno-bijelih postavki, upotpunjavaju dramaturgiju ove grafičke novele, odnosno postaju pripovijednim predtekstom sjajnim crtačkim postupcima. Iako se na prvi pogled može učiniti da Hannah Berry još uvijek istražuje mogućnost jezika stripa te se povremeno okreće i naslijeđu filma i slikarstva, nema nikakvih sumnji da takvim uranjanjem u bliske umjetničke discipline istodobno i oblikuje prepoznatljiv stil. Izvedbe nalik slikarskoj odražava da je bliža francuskom načinu promišljanja stripa nego li britanskom, a primjenom izbljedjelih boja i uglavnom monokromatskog predznaka iskazuje sklonost tonskom pristupu a ne čisto kolorističkom, dok time istodobno interpretira i vizualnost film noir.

Međutim, svakako treba ustvrditi da je izražena slikovnost grafičke novele Britten and Brulightly tek jedna od komponenti raskošnoga crtačkoga stila Hannah Berry. Variranjem mogućnosti jezika stripa, Berry uspostavlja cjelinu u kojoj je teško naći pogrešku. Tabloi su dinamični i uravnoteženi, vrijednost lijevih i desnih stranica je kompaktna, a

Interpolirani kadar u funkciji gradacije napetosti

Rekonstrukcija slikarskoga

izmjenom ritma od niza kadrova na tablu do samo jednoga kadra na čitavoj stranici tabritanska autorica nenametljivo vodi čitateljevu percepciju i veže ga uz građu stripa. U primjerenim kompozicijama, montaži tabloa i crtačkome stilu predočava stranice u koje mogu pružiti istinski slikovni užitek u praćenju struktura i izvedbe. Pritom ne treba zaboraviti ni čestu uporabu tzv. interpoliranih kadrova ili mjestimičnu rekonstrukciju filmskih postupaka koji postaju postupcima ubrzavanja ritma te supstitut kretanja kamere i protoka vremena, ali i iskaz prepoznatljivoga stvaralačkog rukopisa. Kada Hannah Berry definira layout razabiremo opreke od klasičnoga poimanja do ukidanja granica tabloa i sasvim je jasno da opaža značaj bjeline u stripu i prostornu važnost kadra u okviru čitave stranice. Jer, prostor u stripu znači i vrijeme, odnosno širina kadra i njegov sadržaj su kod čitatelja zamjena za vremenski pojam percepcije.

Izraženoj evokativnosti cjeline pomaže i neprestana unutarprizorna kiša koja natapa tabloa, zatim i potpuno svrhovite promjene dnevnih i noćnih scena, a sasvim sigurno i autorska sposobnost raznolikim interijerima i eksterijerima pridodati i trag osobnosti. Restrukturiranje je to prostornih ili klimatskih okružja noira potpuno sukladnih promjeni podneblja iz američkoga u britansko.

Upravo zbog svega navedenog nepobitno je da u slučaju ove grafičke novele čitatelj priču može osjetiti i gotovo okusiti. Britten and Brulightly je ostvarenje čije su kvalitete znatne već u prvom čitanju, dok se u svakom novom razgranavaju u nizu stanovišta. Prvijenac Hannah Berry je punokrvi predstavnik strip noira, pa samim time bespogovorno zauzima značajno mjesto i u okvirima medija stripa kao i u širim okvirima žanra. Siguran sam da će mu vremenski odmak pridodati i na snažnijem statusu koji se neće ruirati kroz godine.

Tomislav Čegir, strip kritičar

**Za
nanu i deku,
'Bitu i 'Bita**

Kao i svakog jutra

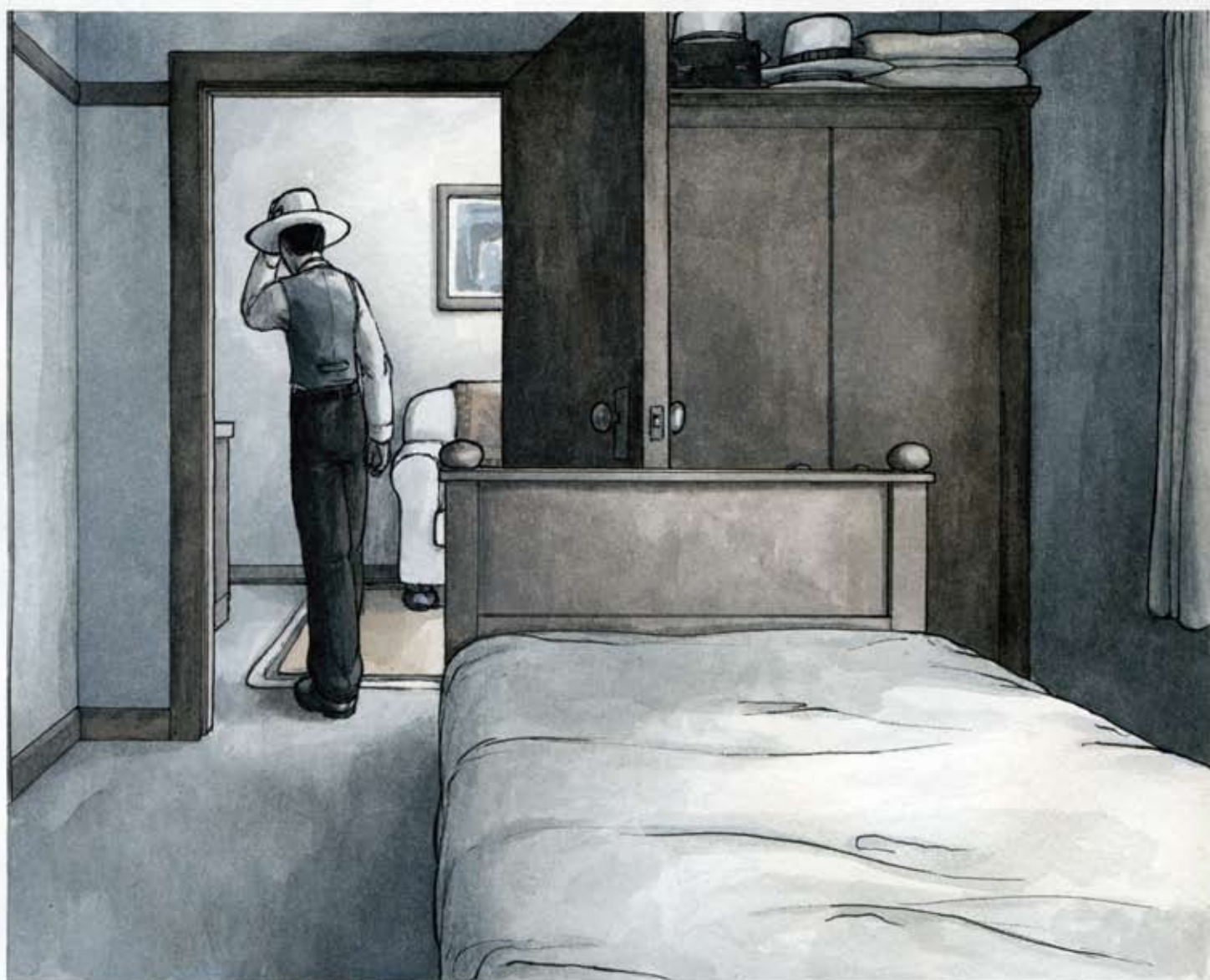

sa zluromadom neizbežnošću

sunce je izašlo.

*Uzdiglo se na nebu koje je bilo modro i nežno, da se od vremenskih prilika
moglo videti. Pogled kroz prozor se tako retko menjao da se više nisam
trudio ni da gledam.*

Pre deset godina sam otvorio privatnu detektivsku agenciju sa uzvišenim ciljem da služim čovečanstvu i ispravljam nepravde. Za sve te godine, jedino što sam ispravljao bile su moje poreske prijave.

Ljudi koji su s punim pravom upadali kroz moja vrata bili su ili ljubomorni ljubavnici koji traže potvrdu za svoju ljubomoru, ili osvetoljubivi ljubavnici u potrazi za prljavim tajnama svojih ljubomornih ljubavnika. Većina je već znala ono što su mi platili da im saopštim, a oni koji nisu, otkrili bi to i sami. Nikome se nije dopadalo ono što imam da kažem.

Napravio sam kao neko ime u toj branši. Ime mi je bilo „Scolomac“.

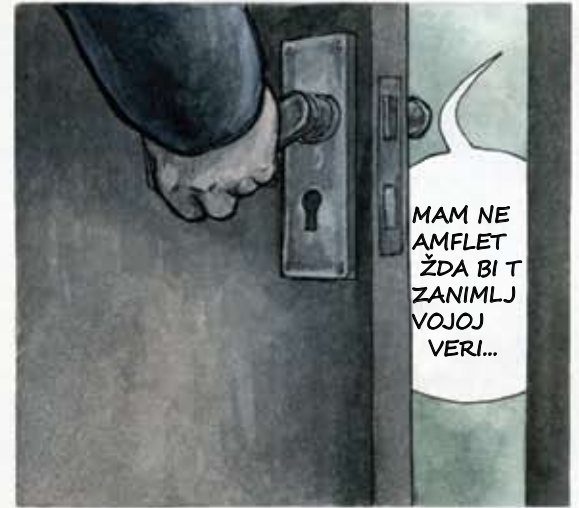
Moj partner u agenciji, Stjuart Brulajtli, predložio je da budemo izbirljiviji sa slučajevima koje prihvatamo. Dosta je bilo ljubavnika, i ljubomornih i osvetoljubivih. Ovih dana ne ustajem iz kreveta za manje od ubistva.
Ne ustajem iz kreveta često.

Do danas.

Komšija iz susedne kancelarije, jedan od onih nezavisnih čuvara morala, Marvin Kelp: usta koja govore neometano od misli.

Dok sam proveravao pristiglu poštu, razmišljao sam o nažvrljanoj poruci koja me je vratila ovde – kanonada zahteva začinjena formalnim cepidlačenjem, bila je to naredba umotana u svilu i ubačena kroz moj prozor.

HALO?

ŠARLOTA MOTON?

DA?

OVDE FERNANDEZ BRITEN.

DA?

OSTAVILI STE MI PORUKU U VEZI NEKE ISTRAGE.

DA, DA. TREBALO VAM JE DOSTA VREMENA DA SE JAVITE.

BIO SAM MALO ZAUZET.

MOŽEMO LI DA SE NAĐEMO KOD BENSONA U DVANAEST?

KAKO ĆU VAS PREPOZNA TI?

PREPOZNAĆU JA VAS.

KAKO ĆETE ME PREPOZNA TI?

NOSIĆETE CRVENI CVET.

KUKUREK?

JE LI TO CVET? KOJE JE BOJE, CRVENE?

CRVENKASTE.

U REDU, STAVITE GA.

KLIK

Bilo je dva i četrdeset osam kada je moj sat stao, pitao sam se da li još uvek imam vremena da stignem do restorana. Režio sam da ubrzam svog partnera – uvek sam se mogao osloniti na Stjuarta za drugačije viđenje...

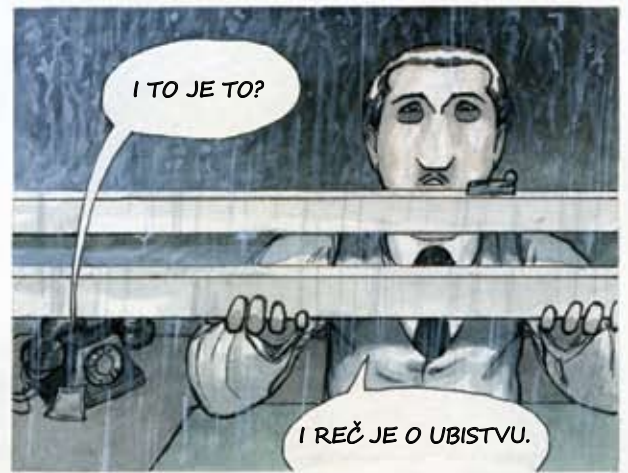

tražio ga ja ili ne.

'BRO JUTRO. FERN!

'BRO JUTRO.

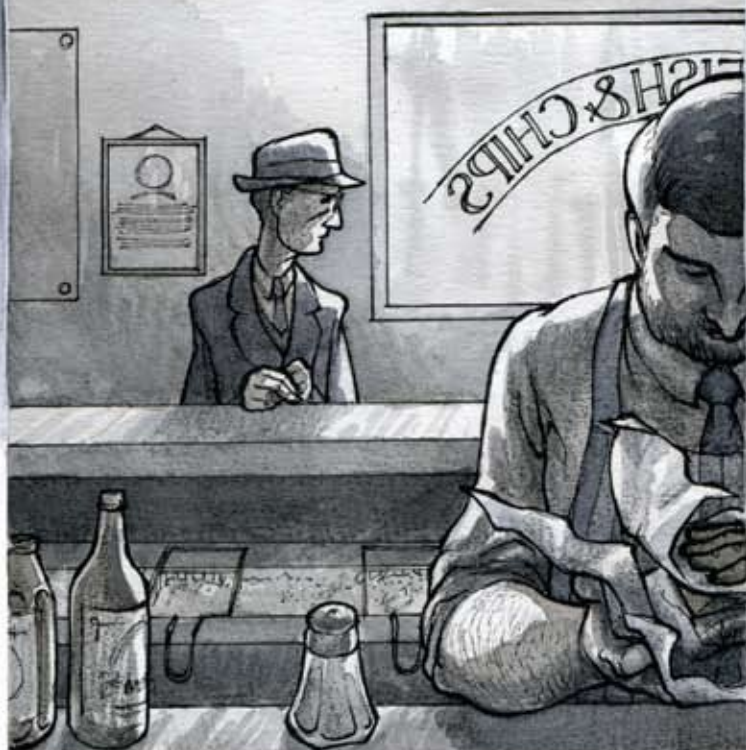

Bilo je nekoliko ustanova pod pokroviteljstvom ljudi sa problemima –
onom vrstom problema koje bi trebalo rešavati tiho.

Ako ste želeli da nađete nekoga da reši vaš
problem, otišli biste u kafanu kod Maksa.

Ako vam je trebao alibi za vreme u koje je vaš
problem rešavan, otišli bi ste u Baštu Flerta.

Ako ste želeli da u
potaji popričate sa
nekim ko bi ga mogao
rešiti umesto vas, otišli
biste kod Finegana,
gde bi, za određeni
bakšiš, zaboravili da
ste uopšte dolazili.

Bensons,
mnogima
nepoznat,
radio je po
principu
sličnom Fine-
ganu: veličina
bakšiša bila je
direktno određena

osetljivošću
informacije koju je
kelner trebalo da zaboravi.

Međutim, činilo se da je žena za
koju sam mislio da je Šarlota
Moton, toga blaženo nesvesna.

Spokojno klizeći
pored sumnjivih
gostiju, izgledala
je onako kako
zamišljam labuda
na litijumu.

JEBENO VREME.

VI STE FERNANDEZ BRITEN?

DA.

VI STE PRIVATNI DETEKTIV, JE LI TAKO?

ISTRAŽITELJ. IMA MANJE KONOTACIJA.

A KOJIM SE POSLOM VI, U STVARI, BAVITE?

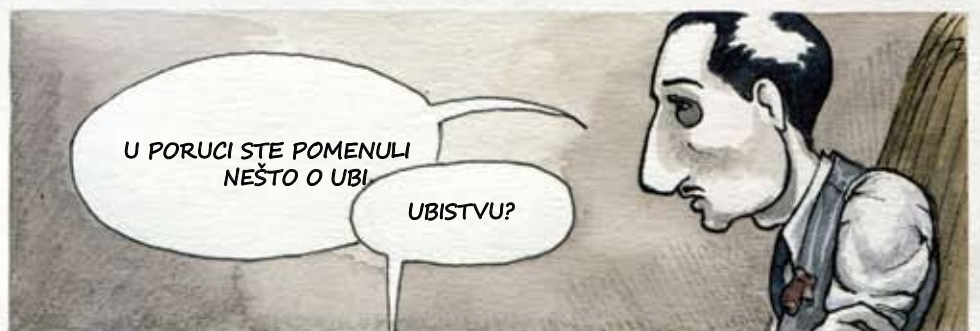
MOJ OTAC SE BAVI IZDAVAŠTVOM. I ŽIVI OD TOGA JAKO DOBRO -

ZBOG TOGA SE JA NE BAVIM NIKAKVIM POSLOM.

UPRKOS TOME ŠTO MOŽDA MISLITE, G. BRITEN, ŽIVOTNI STIL NIJE ONO ŠTO JA TRAŽIM.

MOJ OTAC JE VEOMA VELIKODUŠAN, A VELIKODUŠNE LJUDE JE TEŠKO ODBITI.

U PORUCI STE POMENULI NEŠTO O UBI-

UBISTVU?

DA.

BERNI KUDOS JE BIO MOJ VERENIK.

UBIJEN JE.

To ime mi je odnekud bilo poznato – zazvonilo mi je tiho ali čujno.

ŽAO MI JE.

DA. SVIMA JE ŽAO, ZAR NE.

MISLILA SAM DA JE OTIŠAO NA POSAO. ON JE POMOĆNIK MOG OCA, TAKO SMO SE UPOZNALI.

ODLAZIO JE NA POSAO SVAKOG DANA U OSAM I DESET, NOSEĆI JEDNU OD ONIH GLUPIH KRAVATA ZA GOLF. NIKAD U ŽIVOTU NIJE IGRAO GOLF – NOSIO IH JE ZATO ŠTO JE TO BIO POKLON OD MOG OCA.

NIJE SE NI ULAGNAO ŠEFU; HTEO JE DA TATA OSETI DA SU NJEGOVI POKLONI CENJENI.

TAKAV JE ON BIO ČOVEK: DOBRI SAMARIĆANIN SA LOŠOM KRAVATOM.

JEDAN OD NAŠIH KOMŠIJA PUŠTA PSA DA SERE NA ULICI. BERNI JE IZLAZIO DA POČISTI PRE NEGO ŠTO NEKO U TO UGAZI.

BUDALA. DIVNA BUDALA VELIKOG SRCA.

TO JUTRO SAM IZAŠLA PRE NJEGA DA SE RASPRAVIM SA DOBAVLJAČIMA HRANE ZA VENČANJE

NIJE DUGO TRAJALO – NISU SE BAŠ MNOGO BORILI.

VRATILA SAM SE OKO POLA JEDANAEST

JEBENA KRAVATA ZA GOLF

NEPRILIKU SA KIM?

ZBOG KOGA, A NE SA KIM. SAČEKAĆU VAS NAPOLJU.

A? FERN? A? ZVUČI KAO DA BI OVO MOGLA NEGDE DA VODI, ZAR TI SE NE ČINI? NEGDE GDE IMA UZBUĐENJA??

NE ZNAM.

MA DAJ! BILO BI LEPO KAD BI BAR JEDNOM MOGAO DA POKAŽEŠ MALO ŽIVOSTI! JESI LI UOPŠTE SLUŠAO ŠTA JE REKLA? ZAR NE ŽELIŠ DA SAZNAŠ ŠTA SE DOGODILO NJENOM VERENIKU? MORA BITI DA U TOJ SASUŠENOJ SLAMI NEGDE TINJA ISKRA RADOZNALOSTI!

MISLIO SAM DA NE VOLIŠ MALINE!

NE VOLIM.

MISLIM DA SU GA UCENJVALI, A DA JE BERNI BIO JEDINA OSOBA KOJOJ JE MOGAO POVERITI DA BUDE POSREDNIK.

ZBOG ČEGA MISLITE DA SU VAŠEG OCA UCENJVALI?

MISLIM DA SE BERNI NAŠAO U NEPRILICI ZBOG MOG OCA, MORISA MOTONA.

ČULA SAM JEDAN NJEGOV TELEFONSKI RAZGOVOR KADA SAM IŠLA DA SE VIDIM SA BERNIJEM NA POSLU. VIKAO JE NA NEKOGA, NEŠTO O TOME KAKO NE PLAČA. NE ZNAM SA KIM JE PRIČAO, NE PRAVIM SE DA ZNAM MNOGO O NJEGOVOM POSLU. JESTE LI ČULI ZA IZDAVAČKU KUĆU MOTON? U VINTNIJEVOM SOKAKU?

MISLIM DA SAM ČUO-

'ZEKA SKVIFI', PORED OSTALIH KNJIGA ZA DECU. E PA TO JE NJEGOVO.

HOĆE LI VAM SMETATI DA RAZGOVARAM SA NJIM?

NA PUTU JE. MADA... MOŽETE DA PRIČATE SA MOJOM MAJKOM.

ONA SE BAVI ISTIM POSLOM KAO I JA, SAMO ONA TO RADI DUŽE. MORAĆETE LIČNO DA JE POSETITE - PREZIRE TELEFONSKE RAZGOVORE, KAŽE DA SU JOJ PROSTAČKI.

OČEKUJEM DA ĆETE HTETI
DA PREGLEDATE BERNIJEVE
STVARI, DA NAĐETE NEKI
TRAG ILI TAKO NEŠTO.

DŽARVIŠKI VENAC BROJ 4.
ALI NE ZABORAVITE DA BERNI
NIKADA NE BI BIO UMEŠAN U
NEŠTO NEPOŠTENNO.
UPAMTITE TO.

IMAĆU TO
NA UMU.

MALOPRE KAD STE
REKLI DA NEŠTO NIJE
BILO U REDU, NA ŠTA
STE MISLILI?

PA TO JE ONO ŠTO SAM POKUŠALA
DA OBJASNIM POLICIJI, PROKLETE
SVINJE, ĐUBRAD GLUPA: TO KAKO
JE PORUKA BILA NAPISANA.

NIJE BIO NJEGOV
RUKOPIS?

OH, TO JESTE BIO NJEGOV
RUKOPIS, KO GOD DA GA JE
UBIO, DOBRO SE PRIPREMIO.
ILI TO ILI SU GA NATERALI
DA JE SAM NAPIŠE.

PA KAKO JE
BILA NAPISANA?

OBIČNOM
OLOVKOM.

ON NIKAD NE BI KORISTIO
OBIČNU OLOVKU DA NAPIŠE
SVOJE POSLEDNJE REČI. IMAO
JE VIŠE STILA.

KUPILA SAM
MU SAVRŠENO
NALIV PERO ZA
BOŽIĆ.